

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

23.09.2015

м.Київ

№ 204

Відновлення Донбасу: оцінка
соціально-економічних втрат і
пріоритетні напрями державної
політики

Заслухавши та обговоривши доповідь академіка НАН України Е.М.Лібанової «Відновлення Донбасу: оцінка соціально-економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики», Президія Національної академії наук України зазначає, що події на Донбасі спричинили безпрецедентні людські, економічні, екологічні, моральні та політичні втрати як для регіону, так і для країни в цілому, радикально змінили українське суспільство та державу.

Економіка Донбасу вже давно не відповідала сучасним вимогам – застарілі технології, небезпечні та шкідливі умови праці, висока енергоємність уже давно потребували докорінних змін. Але будь-яка пропозиція наштотувалась на нездоланну перешкоду: необхідність забезпечення зайнятості працівників, які неминуче втратять роботу внаслідок реконструкції. І кожного разу влада не наважувалась на рішучі дії. Наразі економіку зруйновано, і питання стоїть в контексті її відродження.

У доповіді відродження Донбасу розглядається як розбудова прийнятної для життя території з урахуванням усіх особливостей і труднощів, обумовлених безпосередньою близькістю зони бойових дій. Знищення технологічно застарілої економіки і розрив традиційних зв'язків із тимчасово окупованими територіями та Росією вимагає не тільки формування принципово іншого господарського комплексу, а й пошуку нових ринків постачання необхідної сировини, комплектуючих і збуту виробленої продукції. У багатьох випадках нагальною потребою є формування схем виробничих процесів із залученням до них підприємств Дніпропетровської, Запорізької, Харківської та інших областей України. Це означає необхідність зміни системи розселення; будівництва нових доріг і комунікацій; будівництва/ремонту об'єктів

соціальної інфраструктури, передусім житла; заохочення інвестицій в інноваційні об'єкти та технології; стимулювання прискореного розвитку малого та середнього бізнесу, що забезпечуватиме робочі місця для мешканців території і постачання населенню необхідних товарів та послуг.

Брак ресурсів істотно обмежує можливості спрямування на відродження Донбасу бюджетних коштів, надії на зовнішні інвестиції можуть не виправдатися, тому надзвичайно важливим видається залучення коштів населення. Задля цього необхідно реформувати систему оподаткування і розподілу доходів між бюджетами різних рівнів, перейти до формування бюджету розвитку за рахунок бюджетних асигнувань, державних внутрішніх позик, ресурсів спеціалізованих фінансових інституцій та державних цінних паперів з преференціями щодо їх придбання населенням за рахунок власних заощаджень.

Окрім фінансових, перед країною постає комплекс соціальних проблем, пов'язаних із масовим вимушеним переміщенням людей із зони конфлікту, істотним перерозподілом соціального статусу окремих професій (військових, шахтарів тощо), поширенням поствоєнного синдрому і ресоціалізації демобілізованих та членів їхніх родин.

Водночас необхідно підкреслити позитивні зміни соціо-психологічної ситуації в Україні, спричинені подіями на Донбасі, а саме: істотно прискорилося формування української політичної нації, згуртованості суспільства навколо ідеї розбудови незалежної держави, багаторазове посилення соціальних зв'язків віддзеркалилось у зростанні соціального капіталу, зокрема завдяки налагодженню принципово нової системи контактів між абсолютно незнайомими людьми; утворилася альтернативна офіційним ЗМІ інформаційна система, до формування і використання якої залучена значна частина українців, передусім молодого та середнього віку, що сприяє формуванню демократичного суспільства; усвідомлення суспільної небезпеки і прагнення її уникнення обумовило масовий волонтерський рух, який є найбільш очевидним і яскравим проявом діяльності громадянського суспільства. Таким чином, на тлі величезних економічних та політичних проблем трагедія Донбасу спричинила надзвичайно важливі позитивні суспільно-політичні наслідки.

Відродження Донбасу потребує цілеспрямованої систематичної і системної роботи владних структур, широкого залучення громадянського суспільства, міжнародних організацій. Необхідно максимально адаптувати і використати відповідний досвід, накопичений в різних країнах.

Українське суспільство має усвідомлювати, що Донбас є територією України, частиною унітарної держави, яка постраждала від воєнного конфлікту і потребує тривалої реабілітації. Основою

відродження Донбасу має стати консолідація зусиль влади, бізнесу і громадян. Донбас має стати майданчиком для комплексного впровадження найсучасніших методів управління та організації економічних процесів, де важливу роль відіграватимуть розвиток соціальної відповідальності бізнесу і різноманітні форми публічно-приватного партнерства. Значна частина найбільш активних, креативних і самодостатніх громадян працездатного віку виїхала з території Донбасу. Тому необхідне переосмислення підходів до забезпечення зайнятості населення, яке залишилося. Розвиток нових секторів економіки і будівництво нових підприємств на сучасній технологічній основі потребуватиме іншої за якістю робочої сили.

Перенасичення зброєю та близькість непідконтрольних Україні територій зумовлює високий рівень загрози терористичних актів, проявів бандитизму і складну криміногенну ситуацію на Донбасі. Тому при будівництві й відновленні виробничих і соціальних об'єктів потрібно передбачати їхній захист, посилення контролю за порядком на вулицях та в місцях масового скупчення людей. Необхідно концентрувати зусилля на подоланні і запобіганні у майбутньому проявам масової агресії, залученні для цього комплексу правоохоронних інструментів, методів психологічного впливу, роз'яснювальної роботи і пропаганди. Тривале військове протистояння та зростання людських втрат, перебування населення на окупованих і прилеглих до них територіях під інформаційним впливом російської пропаганди посилюють тенденції непорозуміння й протистояння в суспільстві. Їхнє подолання потребує величезної роз'яснювальної та пропагандистської роботи, до якої мають долучитися всі, хто впливає на формування світогляду людей – науковці, освітяни, журналісти, депутати усіх рівнів. Громадянське примирення потребуватиме багатьох років і повинно стати невід'ємною частиною складного й комплексного процесу консолідації українського суспільства, формування патріотизму та української ідентичності.

Доповідь визначає шляхи реалізації завдань, пов'язаних із відновленням та розвитком Донбасу, а також містить низку проектів законодавчих актів щодо реалізації пріоритетних напрямів державної політики його відродження. Вагоме місце у вирішенні цих питань належить НАН України, фахівці якої здатні запропонувати до впровадження результати своїх розробок не тільки в сфері економічного, соціального, інституційного та правового забезпечення, а й конкретних, що найважливіше, проектів, зокрема з неоіндустріальної модернізації підприємств традиційних галузей спеціалізації регіону (паливно-енергетичного комплексу, чорної металургії, хімічної промисловості, машинобудування) для забезпечення конкурентоспроможності в глобальній економіці; створення техніко-впроваджувальних (наукових і технологічних парків) і промислових

інвестиційних зон (індустріальних парків); ефективного природо-ресурсного користування та забезпечення регіону водою; виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку сільської інфраструктури тощо.

Зважаючи на викладене та беручи до уваги, що представлена доповідь спрямована на реалізацію завдань НАН України, визначених Указом Президента України від 26.08.2015 № 514/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 липня 2015 року «Про стан реалізації заходів щодо захисту майнових прав та інтересів держави Україна у зв'язку із тимчасовою окупацією частини території України», Президія НАН України постановляє:

1. Доповідь академіка-секретаря Відділення економіки НАН України академіка НАН України Е.М.Лібанової взяти до відома.

2. Підготовлену Відділенням економіки НАН України доповідь «Відновлення Донбасу: оцінка соціально-економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики» в цілому схвалити.

3. У двотижневий термін у встановленому порядку надіслати доповідь «Відновлення Донбасу: оцінка соціально-економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики» до Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України, Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, інших зацікавлених міністерств та відомств.

4. Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України (академік НАН України С.І.Пирожков):

4.1. Продовжити роботу із реалізації завдань, визначених п.3 постанови Президії від 10.09.2014 № 183, в частині використання розробок НАН України у відновленні інфраструктури Донбасу.

4.2. Налагодити співпрацю та координацію робіт з Національним інститутом стратегічних досліджень при Президентові України в частині виконання НАН України завдань, визначених п.1.4 рішення Ради національної безпеки і оборони України, затвердженого Указом Президента України від 26.08.2015 № 514/2015.

4.3. Забезпечити зв'язок та співпрацю НАН України з Мінрегіонбудом, Державним агентством з питань відновлення Донбасу, Донецькою та Луганською обласними державними адміністраціями в частині використання розробок установ НАН України при відновленні виробничої та соціальної інфраструктури Донбасу.

4.4. Спільно відділеннями економіки, інформатики, механіки, наук про Землю, фізико-технічних проблем матеріалознавства, фізико-технічних проблем енергетики, хімії, загальної біології НАН України у місячний термін внести на розгляд Президії НАН України пропозиції щодо започаткування з 2016 року комплексного міждисциплінарного проекту з проблем відродження Донбасу.

5. Відділенню економіки НАН України (академік НАН України Е.М.Лібанова):

5.1. Організувати презентації громадськості основних положень доповіді, зокрема через засоби масової інформації.

5.2. Розмістити повнотекстовий електронний варіант доповіді «Відновлення Донбасу: оцінка соціально-економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики» на веб-порталах установ-співвиконавців.

5.3. Спільно з центральними органами влади, благодійними фондами, волонтерськими організаціями і вищими навчальними закладами забезпечити продовження практики систематичного проведення круглих столів з найактуальніших проблем відродження Донбасу, переселенців в Україні тощо.

6. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Секцію суспільних і гуманітарних наук НАН України (академік НАН України С.І.Пирожков) та Науково-організаційний відділ Президії НАН України.

Президент
Національної академії наук України
академік НАН України

Б.Є.Патон

Головний учений секретар
Національної академії наук України
академік НАН України

В.Л.Богданов